

Irena Svetek

Koper–Ljubljana

(odlomek iz romana)

Nekega dne mi je mama Tanja rekla, da prihajata na obisk nana Ksenija in papaj. Bila sem vesela. Nana Ksenija je bila najbolj prijazno in najbolj mило bitje na vsem svetu. Čeprav je včasih nisem čisto dobro razumela, ker je govorila nekoliko drugačen jezik kot mi, sem jo imela neskončno rada. Vedela sem, da živi zelo daleč in da mora priti k nam z letalom. Vedela sem tudi, da je nana Ksenija moja babica, papaj pa je moj dedek in to hkrati ni.

Zakaj pa je z nano, če ni moj dedek?

Zato, Nena, ker se je nana Ksenija še enkrat poročila.

Zakaj se je še enkrat poročila?

Zato, ker je imela rada papaja.

Zakaj pa potem on ni moj dedek?

Zato, ker že imaš dedka.

Ampak zakaj ...

Mama Tanja je imela potrpežljivost. In trdno voljo. In živce za otroka, kot sem jaz, je znala dodati.

Tako pač je.

Ampak zakaj ...

Dovolj, Nena. Pomagaj mi pospraviti sobo, ker prideta že čez slabo uro.

A je papaj tvoj dedek, mama?

Ne, papaj je moj očim.

Zakaj je tvoj očim?

A zapreš, prosim, omaro in nehaš ves čas spraševati.

Kdo je očim, mama? A je to oči, ki ni ...

Rekla sem dovolj.

Mama Tanja me je prijela za rame in me odpeljala ven iz sobe.

Pojdi se igrat z Darjo.

Naredila sem užaljen obraz.

Ampak ...

In že je zaprla vrata.

Papaj je bil vesel človek. Rad je kadir cigarete in rad je tudi kaj popil. Bil je pisatelj. Zame je to pomenilo, da je sploh nekaj posebnega. Nobenega odraslega nisem poznala, ki bi bil pisatelj. Pozneje, veliko pozneje sem od mame izvedela, da včasih ni bilo lahko z njim. Da je imel svoje muhe. Kot jih pač imajo pisatelji, je še rekla mama Tanja. Da je vse preveč rad kaj popil. In da se je nana Ksenija zaradi tega zelo, zelo sekirala. Spomnim se, da je pri sebi vedno imela torbico, polno tablet.

Mama, zakaj ima nana Ksenija toliko tablet? A ona vse to poje? Zakaj ona je te tablete, mama? A zato, da ji ni slabo?

Nena, poslušaj. Nana Ksenija je imela žolčne kamne. Imela je operacijo in zdaj mora jesti tablete. Zdaj pa dovolj o tabletah.

Ampak ona ima vedno s sabo to torbico s tabletami ... Mamica, a ona ...

Mama Tanja je kuhala kosilo.

Nena, mama kuha.

Motala sem se ji med nogami.

Mamica, mamica, a je nana Ksenija bolna?

Odpri hladilnik in mi daj limono.

Naenkrat sem obstala. Spomnila sem se, da sem pri nani Kseniji videla desno od popka res eno brazgotino, pod njo pa vdrino.

Mama, a tista luknja, ki jo ima, je zato, ker so ji ven vzeli žolčne kamne?

Mama Tanja se je nasmehnila. Sklonila se je k meni, me prijela za roki in me pogledala v oči.

Kako si ti pametna. Res je. Vidiš, da razumeš.

Nato se je dvignila in nadaljevala kuhanje.

Ji bom nesla tablete! Na pralnem stroju jih ima!

In že sem stekla proti kopalnici.

Nana Ksenija je imela veliko zapestnic in verižic. Z Darjo sva jih tako radi gledali in si jih dajali okoli vratu in okoli zapestij. Potem sva se postavili pred veliko ogledalo, ki smo ga imeli na koncu hodnika, in se gledali in spakovali. Oblekli sva si mamine kombineže in se delali, da sva odrasli, ko sta iz sobe stopila mama Tanja in papaj.

Ja, pupiki moji, je rekla mama Tanja. Kakšni pa sta?

Asta e viaca, je rekel papaj in se nasmehnil. Še malo, pa bosta že povsem veliki živeli v Ljubljani.

Nisem ga razumela. Kakšni Ljubljani?

Jaz nikoli ne bom živela v Ljubljani. V Ljubljani so vsi tako strogi.

Ah, Nena ... je rekla mama Tanja in očitajoče pogledala papaja.

A gremo v Ljubljano, mama?

Velikokrat smo se z avtom peljali v Ljubljano. Tam sva bili z Darjo pri stari mami. Z dedo sta imela veliko in lepo hišo z vrtom, kjer pa se na žalost ni smelo početi veliko stvari. Ko sem enkrat brcala žogo v fasado, sem dobila po riti. Ko je žoga zletela čez ograjo na sosedov vrt, sem spet dobila po riti. Deda je bil strog. Stara mama pa je imela rada red. Tolikokrat kot sem si pri njej umila roke, si jih najbrž nisem v vsem življenju. Tam sem bila najbolj čist otrok pod soncem. Vse je bilo zelo čisto. Vse. Je pa stara mama delala najboljši suk na svetu. Vedno, ko me je vprašala, kaj bom jedla za večerjo, sem se zadrila: *Ja, suk!*

Suk, suk, sej ti gleda že skozi ušesa, je rekel deda in se nasmehnil.

Stara mama je skuhala žgance in mi jih polila z mlekom. To je bil suk. In to sem jedla samo pri njej v Ljubljani. Mama Tanja mi ni nikoli naredila suka. Toda v Ljubljano vseeno nisem hotela.

A gremo v Ljubljano? sem še enkrat vprašala mamo Tanjo, ona pa je samo resno pogledala papaja in rekla: *Ne še zdaj, Nena, ne še zdaj.*

Tudi tega nisem razumela.

A bom lahko pionirček? Tukaj v Kopru?

V omari sem imela že modro čepico z rdečo zvezdo in rdečo rutico za okoli vratu.

Seveda boš pionirček, Nena. Daj, da ti slečem to kombinežo ...

A v Kopru?

Ja, pupika, v Kopru.

Papaj se je sklonil k meni in me pobožal po laseh.

Boš prišla še k meni kaj na obisk?

Ja! sem se zadrila. Spet se bomo peljali z vlakom, v katerem bomo spali na posteljah, ki visijo! In nana Ksenija bo kuhala piščanca!

Mama Tanja se je nasmehnila.

Zdaj pa pojdi malo ven. Ko bo kosilo, te pokličem z okna.

Ja! sem se še enkrat zadrila in stekla skozi vhodna vrata dol po stopnicah.

Nena, počasi!

Zelo redko sem razumela to besedo. Zdirjala sem čez stopnice in se že na tretji spotaknila. Zletela sem čez preostale štiri in z usti butnila naravnost v ograjo, potem pa še z brado in nosom v betonska tla. Kri se je v hipu ulila in mi zmočila ves obraz. Nekaj sekund sem bila od šoka tiho, potem pa sem naenkrat začela vreščati. Mama Tanja in papaj sta bila v trenutku ob meni, teta Pjerina pa je odprla vrata svojega stanovanja in

se zastrmela vame. Ležala sem pred njenimi vhodnimi vrati in tulila, da bolj ne bi mogla.

Trije obrazi so prestrašeno strmeli vame in me drug čez drugega spraševali: *Nena, lahko vstaneš? Nena, kaj te boli? Kam si se udarila? Nena, pokaži obrazek ... Darko!* se je nato histerično zadrila mama Tanja, *Darko, otrok si je razbil obraz!* in začela jokati kot dež.

Dobila sem dva šiva. Tokrat se je končalo samo s počeno ustnico, krvavečim nosom in malo brazgotino na čelu. Že drugi dan sem bila čisto v redu. Celo v šolo sem šla in tudi jedla sem že lahko. Nana Ksenija je bila vsa iz sebe. Kako se je to lahko zgodilo?

Irenica, tako me je klicala, *Irenica ...*

Ves čas je hodila za mano in mi govorila, *Pazi, Irenica, pazi, budi pazljiva ...*

Jao! je vsakič tiho vzkliknila, ko sem na primer skočila s kavča ali pa se vrgla nanj. *Pazi, jao, joj ...*

Potem je sedla na kavč v dnevni sobi, prekrižala nogi in si s prsti odstranila pramen las, ki ji je segal na obraz. Gledala sem v tiste prstane na njenih rokah in verižice na njenem vratu in naenkrat sem se ji zapodila v objem. Močno sem skočila nanjo in jo objela. *Ooo, mila moja*, je rekla in me pobožala po licu. Njeni lasje so dišali po češnjah in breskvah, njena koža pa je bila zelo mehka. Res sem jo imela rada. Sedla sem zraven nje na kavč in skupaj sva gledali italijanske risanke. Če česa nisem razumela, mi je razložila. Najraje sem imela risanko *Capucetto rosso*.

Veš, nana, obrnila sem se proti njej, *Capucetto rosso je Rdeča kapica*.

A, crvenkapica, je rekla nana Ksenija.

Pokimala sem in nadaljevala.

No, Rdeča kapica nese babici vino in potico, ko v gozdu sreča hudobnega volka. No, in potem ... Razprla sem oči: *A ti zapojem? A ti zapojem?*

Nana Ksenija se je nasmehnila. To je pomenilo, da lahko začnem.

Capucetto rosso, vieni, vieni qui, vieni, vieni qui, con sua mamma ...

Zelo, zelo rada sem pela. Mama Tanja je vedela, kako me to veseli, zato se je odločila, da bi bilo fino, če bi hodila v malo glasbeno šolo. Razložila mi je, da ne sprejmejo vsakega otroka, samo tiste s poslušom.

Kaj je to posluh, mamica?

To pomeni, da morajo videti ... da boš morala pokazati ...Potruditi se boš morala, Nena, pa bo šlo, je zaključila mama Tanja.

Hodili sva po Kidričevi ulici in komaj sem čakala, da prideva do glasbene šole.

Bom lahko pela, mama? sem jo vprašala.

Ne vem, bova videli, ampak mislim, da boš.

Prispeli sva pred staro hišo in se po stopnicah povzpeli v prvo nadstropje. Mama Tanja je potrkala na vrata in neki moški glas je rekel: *Naprej.*

Vstopili sva v učilnico in tam je stal moški, ki me je prijazno pozdravil. Nekaj je načekal na listek, nato pa sedel za mizo. Pogledal je mamu Tanjo, meni pa pokimal. Strmela sem vanj in čakala kaj bo. Naenkrat je začel s prsti tolči po mizi.

Mama, kdaj bom lahko pela?

Pššš, je rekla mama Tanja, *glej prste in poslušaj.*

Moški je prenehal bobnati.

Pogledal me je in rekel: *Zdaj pa ti.*

Mama Tanja me je dvignila in posadila na stol, saj je bila miza previsoka zame.

Zdaj pa ti, Nena, je rekla mama Tanja.

Stala sem na tistem stolu in nisem vedela kaj naj.

Sedi, je rekla mama Tanja, moški pa se je nasmehnil.

Poglej, mi je rekel, *potolkel bom po mizi, in ko bom nehal, moraš isto narediti tudi ti.*

Jaa! sem zavpila in začela z dlanjo tolči po mizi.

Počakaj, je mirno rekel. *Najprej jaz, potem pa ti.*

Spet je s prsti nekaj zatopotal. Ko je nehal, sem začela udarjati po mizi. Moški je zmajeval z glavo, mama Tanja pa je dobivala žalosten izraz na obrazu.

Ne bo šlo, je rekel moški in pogledal mamu Tanjo. Še kar sem tolkla po mizi, pa je mirno rekel: *Nehaj, punčka, dosti bo.*

Mama Tanja je poskusila: *Kaj pa, če vam kaj zapoje? Veste, tako rada poje ... Nena, zapoj kaj!*

Stopila sem na stol in začela glasno peti: *Od Vardara pa do Triglava ... in vse do Jadrana ... Jugoslaavija, Jugoslaavija!*

Mislim, da moški ni pričakoval tega.

Veste kaj, naj pride v ponedeljek, pa bomo videli ...

Mama Tanja me je hitro prijela za roko in me skoraj potegnila s stola.

Najlepša hvala, je še uspela povedati, pa sva bili že na stopnicah.

Ko sva stopili na ulico, sem jo pogledala in vprašala: *Mamica, a to pomeni, da bom zdaj lahko hodila v glasbeno šolo in bomo tam peli?*

Nasmehnila se je.

Ja, Nena, zdaj boš lahko hodila v glasbeno šolo. Saj si to želela, kajne?

Jaaaa! sem zatulila in stekla naprej po Kidričevi ulici.

Čez mesec dni so se najine sanje končale. Na nekakšnem listku je pisalo, da jim je zelo žal, vendar da nimam niti najmanj posluha. *Nikoli ne bo*

zmogla igrati katerega koli glasbenega inštrumenta, je prebrala mama Tanja, oče Darko pa je skomignil z rameni.

Jebi ga, je rekel, če ga nima, ga nima.

Nisem vedela, kaj to pomeni. Mama Tanja je počepnila in me prijela za dlani.

Nena, ti lahko vedno poješ. Kadar hočeš in kjer koli hočeš.

Res?

O, pupika moja.

In že me je objemala. Vem, da sem se ji neskončno smilila, saj sem še isti dan dobila novo igračo.

Nekega jutra sta se papaj in nana Ksenija poslovila. Bilo je veliko objemov in poljubov.

Mama Tanja je rekla: *Pozdravi mi Luminicu i Dženija.*

Jao, plakat ču, je rekla nana Ksenija in še enkrat objela mamo Tanjo.

Papaj je stal pri dvigalu in s prstom kazal na uro na zapestju.

Mihael, avion je tek u tri.

Še enkrat je poljubila mamo Tanjo, potem pa le odšla do dvigala. Oče Darko je zavzdihnil in prijel za dva kovčka, ki sta bila skoraj večja kot on sam. Ropotala sta, ko je z njima drsel čez stopnice, nana Ksenija pa je vsakič, ko je malo tresnilo, tiho zacvilila.

Parfemi, je rekla, ko je opazila, da jo papaj čudno gleda. Parfemi u flašicama. Donela mi ih Luminica iz Sidnija, je dodala.

Papaj je nekaj zamrmral in vsi trije so stopili v dvigalo. Mama Tanja, Darja in jaz, smo stale na vrhu stopnic in mahale.

Že so se vrata dvigala zaprla, ko se je zaslišalo: Jao! Moj nesoser!

Oče Darko jih je spet odprl in se brez besed zastrmel v mamo Tanjo.

Nesoser, je rekel skozi čudno stisnjena usta.

Mama Tanja je odhitela do kopalnice in potem z veliko belo torbico stekla čez stopnice do dvigala.

Evo, mama, je rekla.

Še en poljub in še en objem. Papaj se je obračal in prestopal v tistem malem dvigalu in ves čas pogledoval na uro.

Nemoj me nervirati, je rekla nana Ksenija. Potem je pospravila svojo belo torbo v veliki kovček, si popravila pramen las z oči in še enkrat objela mamo Tanjo. Dušo, plakat ču.

Gremo, je rekel oče Darko in zaprl vrata dvigala.

Darja, mama Tanja in jaz smo gledale, kako se je dvigalo odpeljalo, potem pa smo se vrnile v stanovanje. Oče Darko naj bi papaja in nano Ksenijo zapeljal do Ljubljane in se vrnil nazaj v Koper.

No, pupike, pa je šla vajina babica, je rekla mama Tanja in stopila v kuhinjo, ko se je s hodnika zaslišalo brnenje domofona.

Stekla sem na hodnik in se postavila pod domofon.

Domofon! sem zavpila.

Slišim, je rekla mama Tanja in s prstom pritisnila na gumb.

Ja?

Dušo, u kupačilu negde ...

Mama Tanja je nekoliko živčno stopila do kopalnice in se vrnila z veliko torbo na zadrگو.

Kaj je mama, kaj je mama? sem razburjeno vprašala.

Nič, Nena, samo še tole torbo odnesem dol, takoj pridem.

Ravno je odklenila vhodna vrata, ko je domofon vnovič zabrnel.

Mama Tanja se je obrnila in pritisnila na gumb.

Imaš tablete, dušo? se je zaslišal glas nane Ksenije.

Nemoj me nervirati, je rekla mama Tanja, stopila skozi vrata in jih nekoliko premočno povlekla za sabo.

Darja se je prestrašila in začela jokati.

A si ti en dojenček? sem jo vprašala. A ti veš, da bom jaz jutri postala pionirček? Zato takoj nehaj jokati, sem še rekla in se zaprla v svojo sobo.

Pionirček sem! sem zavpila navdušeno, ko sva z mamó Tanjo stopili skozi vrata stanovanja.

Oče Darko je prišel iz službe in si je ravno razvezoval kravato.

In? Kako je bilo?

Najbolj fajn v življenju! V hotelu Triglav smo jedli tortice in slikali so nas in peli smo Jugoslavijo!

Mama Tanja si je sezula čevlje s peto in si s prsti potegnila po razbolelem stopalu.

Sojenje je trajalo štiri ure, je rekla.

Oče Darko si je slekel srajco in si oblekel modro majico s kratkimi rokavi.

In? je vprašal.

Sedet gre za trideset let.

Strmela sem v svojo podobo pred ogledalom in se občudovala. Oblečeno sem imela mornarsko modro kiklico, belo srajčko, okoli vratu sem imela rdečo ruto, na glavi pa seveda modro kapico z rdečo zvezdo. Pravi Titov pionirček.

A si zmagala, mami?

Mama Tanja se je nasmehnila.

Sem, pupika, sem. Baraba je šla v zapor. Nato je pogledala očeta. So že klicali iz Ljubljane?

Kot izjemno radoveden otrok sem morala takoj vprašati: Kdo, mamica, kdo?

Mama Tanja se je obrnila k meni.

Pojdi, no, v sobo, in mi prinesi pokazat kakšen zvezek ... Bova malo pogledali, kaj ste delali v šoli.

Naredila sem užaljen obraz.

Ampak danes ni bilo šole, saj sem vama povedala, da sem bila sprejeta v Titove pionirčke. Zakaj me ne poslušáš, mami ...!

Kot da me ni slišala. Spet je gledala v očeta, ki je ravno zapiral garderobno omaro.

Jutri zjutraj prideta pogledat stanovanje. Prepis bomo naredili naslednji teden, se strinjata, mislim pa ...

Postavila sem se med njiju in iz protesta uprla roke v boke.

Kaj je zdaj to? Kaj mata spet vidva? Obljubila sta mi ...

Nena, bodi, no, malo tiho, je rekla mama Tanja, oče Darko pa me je prijel za roko in rekel: In ti si že tako velika, da si postala kar pionirček?

Stekla sem po hodniku in zatulila: Titov pionirček, od tovariša Tita pionirček!

Potem sem se obrnila in ga pogledala.

Oči, a ti zapojem eno čisto novo pesmico, ki smo se jo naučili danes na proslavi in je tovarišica Marušič rekla, da je to najboljša pesmica?

Oče Darko je stopil mimo mene v kuhinjo, odprl omaro in se zadrhl proti vratom: Tanja, kruha ni!

Mama Tanja pa je mislila na vse. S plastično vrečko je stopila k njemu in mu pokazala kos kruha, ki je gledal iz vreče.

Kako ne, ljubezen moja, kako ne ... in ga s prsti nežno povlekla za uho. Zacepetala sem.

Pa dobro, kaj je zdaj to? Kdo me bo poslušal že enkrat!

Oče Darko je odtrgal kos kruha in objel mamó Tanjo okoli pasu.

No, je rekel, zapoj.

In sem zapela. Kolikor glasno sem mogla.

Mi smo slovenski pionirji, najmlajši borci, borci za prostost, mi vsi in naši komandirji storili bomo, kar veli dolžnost. Starejši bratje priborili ste vsem nam zlato svobodo, mi mladi bomo se trudili, da izgradimo svobodno zemljo. Mi svetu bomo dokazali, da ni brezplodno tekla vaša kri, vi ste življenja žrtvovali, da mi živimo boljše, srečne dni. Mi vsi smo Titova mladina ... oh, potem pa ne vem več ...

Mama Tanja me je objela. Mislim, da sem opazila solze v njenih očeh, čeprav si je z roko hitro povlekla čez veke.

A si srečna, mamica, ker sem zdaj pionirček?

Počepnila je k meni in me resno pogledala. Nekaj časa je molčala, kot da ne bi vedela, kaj naj pove. Potem pa je le odprla usta in rekla: *Nena, čez mesec dni se bomo preselili v Ljubljano*. In v tistem trenutku se mi je zazdelo, da se je vse porušilo, kot hišica iz kart.

Dolgo je trajalo. Zelo, zelo dolgo je trajalo, da sem jima odpustila. Da sem jima odpustila za vse, kar sta mi naredila. Da moram zapustiti svojo šolo in svoje prijatelje, da moram zamenjati domače tlakovane uličice za neke tuje, velike in neznane, da moram menjati plažo in metanje kamenčkov v morje in galebe in remorkerje, ki vlečejo ladje in jadrnice, in jadralski klub in male tekmovalne čolničke in teto Pjerino in Džekija in vse, kar sem poznala do zdaj, za neko Ljubljano in ljudi, ki živijo tam in jih ne poznam. Mama Tanja je rekla, da se bomo še vračali v Koper, saj bomo tu še vedno imeli privezано jadrnico. Da ne bom izgubila ne Kopra ne morja.

Kaj pa moji prijatelji?

Ah, Nena, v Ljubljani boš dobila nove prijatelje. Še boljše.

Mogoče sem ji takrat začela vsaj nekoliko verjeti. Moji prijatelji v Koperu so se oddaljili od mene in videti je bilo, kot da me ne marajo več. Odkar so izvedeli, da se selim v Ljubljano, so za mano klicali: *Ljubljančanka, Ljubljančanka! Afnasta Ljubljančanka!*

Razjezila sem se, čeprav mi je šlo na jok.

Nisem Ljubljančanka, Kaprčanka sem!

Nisi, nisi, afnasta Ljubljančanka si!

Kaprčanka!

Ljubljančanka!

Pobrala sem vejico, ki je ležala na tleh pred blokom, in jo z vso močjo vrgla v soseda iz tretjega nadstropja.

Nisi več moj prijatelj! In če boš kdaj hotel priti v Ljubljano, ti bom rekla, bejž nazaj v Koper!

V tem trenutku sem postala dokončni izobčenec. Nisem bila več Koprčanka, Ljubljančanka pa še niti možnosti nisem imela postati, zato je bilo vse skupaj brez zveze. In, kot sem videla šele pozneje, ko smo se že preselili v Ljubljano, so bili tu otroci isti. Hodili so za mano in me zbadali: *A si ti iz Kapra, ma, kako se pa ti kličeš?* Kljubovalno sem se postavila in rekla: *Meni mi je ime Irena ...*

Ha, ha, ha ... meni mi je ime, ha, ha, ha ...

Mone monaste! sem zavpila, pograbila torbo najvišjega fanta v razredu in jo zabrisala naravnost skozi okno. *Pljask!* je naredilo, torba je padla v veliko blatno lužo, mama Tanja pa je morala vnovič v šolo na razgovor. Tokrat v osnovno šolo v Trnovem s polnim imenom DESETE SLOVENSKE NARODNO OSVOBODILNE UDARNE BRIGADE LJUBLJANSKE.

In tako sem zapustila svoj Koper. Preselili smo se v Trnovo, v ulico po imenu Mirje. V veliko in staro vilo, katere okna so gledala na trnovske vrtove in je bil zato oče Darko ves vesel. Mama Tanja je bila srečna, ker je pod okni cvetel španski bezeg in jo je to spominjalo na otroštvo. Malo manj je bil oče Darko srečen, ko so začeli zvoniti zvonovi trnovske cerkve, ki je bila od naše hiše oddaljena le nekaj sto metrov. Vsako jutro je zvonilo. Ding-dong, ding-dong, ding-dong, bim-bam, bim-bom, bom-bom ...

V božjo mater in ti cerkvenjaki! se je razburjal oče Darko, mama Tanja pa je rekla: *Saj ni tako hudo, glej, kako blizu imamo do Centra ...*

To je pomenilo, da smo se vsako nedeljo odpravili peš na tržnico. Z Darjo sva hodili spredaj, onadva pa za nama. Meni se ni zdelo blizu. Vajena sem bila Kopra in njegovih razdalj, Ljubljana, čeprav samo njen stari del, pa se mi je zdela velikanska. Šli smo mimo trnovske kapelice, zavili na Krakovsko ulico in se spustili do Ljubljanice. Krakovska ulica je bila mala tlakovana uličica, obdana z majhnimi hiškami, za katere se mi je zdelo, da v njih živijo mali, ampak zares mali ljudje. Vse na tej ulici se mi je zdelo pravljичno. Vse, dokler nisem opazila velike in z bršljanom poraščene hiše, na kateri je bila lobanja. Ustavila sem se pred njeno ograjo in se zastrmela v tisto lobanjo.

Kaj je to, mama?

Mama Tanja mi je razložila, da je to staro kužno znamenje, kar pomeni, da je bila zelo, zelo dolgo nazaj v Ljubljani bolezen po imenu kuga in da je zaradi nje umrlo veliko ljudi. Lobanja je bila naravnost grozna, po tej razlagi pa se mi je zazdela še bolj grozljiva.

Mamica, a je kuga že šla stran?

Vmešal se je oče Darko.

Seveda, že dolgo je ni več. To znamenje je samo spomin na to, da je nekoč obstajala. Pogledj!

In že je s prstom pokazal na nekaj drugega.

Kaj je, kaj je?

Za ograjo je stal visok in kosmat nemški ovčar. Mahal je z repom in nas prijazno gledal. Ni lajal, kot to po navadi počnejo zaprti psi. Želela sem si ga pobožati, vendar si nisem upala. Pogledala sem k Darji, da bi ji rekla, če ga greva skupaj pozdravit, mala pa je še kar stala tam in zabodeno zrla

v tisto lobanjo. Ustnice je ukrivila navzdol in videti je bilo, da bo vsak hip bruhnila v jok.

No, no, no ... je rekel oče Darko. *Pridi ti k meni štuporamo.*

Kuga ... je naenkrat rekla, potem pa začela jokati kot dež.

Oče Darko jo je dvignil v naročje, zavpil: *Mi smo morski volkovi, mi se ne bojimo nikogar!* in vsi smo stekli proti koncu ulice. Mama Tanja je opletala s pleteno košaro in bila je videti zelo smešna. Tekla je po tistem klančku navzdol, košara pa je v njeni roki bingljala malo levo, malo desno.

Kako je mama smešna, sem rekla.

Ja, mama je smešna, je rekla Darja in že pozabila na kužno znamenje.

Pred nami je tekla Ljubljanica, široka zelena reka, nad katero so se sklanjale vrbe, malo naprej pa se je odpiral stari mestni del z vsemi pisanimi hišami in ljudmi, ki so se počasi sprehajali proti tržnici.

Kje je že ta tržnica, noge me bolijo, sem rekla, oče Darko pa je spustil Darjo na tla in rekel: *Smo že tukaj, punce. Katera bo sladoled?*

Sladoled! sva zatulili, potem pa je vsaka dobila vođeno lučko z okusom po mandarini, in ko sta mama Tanja in oče Darko nakupila vse, kar je bilo potrebno, smo se domov odpravili po drugi poti. Kužnega znamenja ni nihče več omenjal in tudi drugo nedeljo, ko smo šli spet na tržnico, sta se oče Darko in mama Tanja odločila, da je hitrejša tista pot, ki vodi mimo Križank. Da se bom le kak mesec pozneje stepla s punco, ki živi v hiši z lobanjo, se mi ni niti sanjalo.

Pred šolo smo imeli velik vrt. Na njem je bilo nizko in precej razraščeno grmovje, v katerem smo si uredili bunker in noter spustili samo partizane. Ker so vsi otroci želeli biti partizani, smo morali narediti drugačno selekcijo. Noter smo lahko šli samo tisti, ki smo si upali iz učilnice splezati ven skozi okno. To je bilo sicer pritlično, pa vseeno. Bili smo samo trije. In bunker je bil naš. Vsak dan sem domov prihajala popikana in popraskana od vejic in bodic, kolena pa sem imela umazana in velikokrat krvava. Mama Tanja se ni zmenila za to. Prav tako se oče Darko ni zmenil za to, da sem plezala na streho sosedove garaže in da sem na trnovskih vrtovih rabutala jagode. Nikoli nista rekla ničesar. Veljalo pa je eno pravilo. Do teme je bilo treba priti nazaj. In še nekaj. Igrala sem se lahko samo na ulici, na rimskem vrtu, trnovskih vrtovih in ob Gradaščici. Gradaščica je bil mali potoček, ki je tekel pod trnovskim mostom in se izlival v Ljubljano. Više gor, na primer proti Križankam, tja nisem smela. Niti pod razno, kot je rekel oče Darko.

Nena, v mesto niti pod razno. Lahko greš do cerkve in tam malo okoli ali pa do konca ulice. Kam drugam pa niti pod razno. Si razumela?

Recimo, da sem razumela. Proti Križankam res nisem hodila, sem si pa načrtano območje priredila nekoliko po svoje in ga malo razširila. Noben problem ni bil iti dol po Karunovi ulici do šole, saj sem v šolo vedno hodila sama in brez spremstva. Tudi Gradaščica je bila dolga, sploh pa je bil zanimiv rimski vrt z vsemi tistimi izkopeninami. Na rimski zid nisem smela, toda to je bilo že daleč in tja tudi nisem želela iti. Vse, kar sem želela, je bilo to, da sem se lahko igrala z dvema otrokoma, ki sta že takoj, ko smo se preselili, postala moja zaveznika. Pozneje pa najboljša prijateljca, kar jih lahko imaš. Njej je bilo ime Manja, njemu pa Aleš.

Manjo sem spoznala nekaj dni po tem, ko smo se preselili iz Kopa. Z mamo Tanjo sem se ravno vrnila iz trgovine in sem na trati pred hišo iskala štiriperesne deteljice. Mimo je prišla s svojo mamo in me takoj opazila. Stopila je do mene.

Ti si pa moja nova sosedca, je rekla. Kako ti je ime?

Dvignila sem pogled. Imela je roza majico s kratkimi rokavi s sliko psa, ki v gobčku nosi kost. Imela je tudi dva čopka, kolena pa prav tako razpraskana, kot sem jih imela sama. Takoj mi je bila všeč.

Irena, sem rekla, mama Tanja pa se je že začela pogovarjati z njeno mamo.

Zvedela sem, da živi dve številki naprej kot mi in da ima rojstni dan le nekaj dni za mojim. Kako sem bila vesela, ko je nekaj dni po tem prišla k nam na obisk. Starši so se zaprli v dnevno sobo, Darja pa je bila na daljšem obisku pri babici Pavli, zato sem lahko imela sobo samo zase. Manja je bila super. Nikoli še nisem spoznala punce, kot je bila ona. Postali sva nerazdružljivi, čeprav se je leta pozneje izkazalo, da bi bilo najinim staršem veliko bolj prav, če se ne bi spoznali nikoli. Vendar je tako moralo biti. Samo tako in nikakor drugače. Kljub vsemu, kar je pozneje sledilo.